Skummer kirken fløten?

Ungdom i kirkelige ungdomsmiljø

AV IDA MARIE HØEG OG BERND KRUPKA

Skimming the Cream? About Youth Involved in Church Youth work

In 2012, the authors conducted a survey amongst appr. 1200 Norwegian young people in the post-confirmation age of 15-16 years. A series of 23 semi-clinical interviews of adolescents in the same age group preceded the survey, both including youth participating in church youth activities after confirmation, as well as confirmed youth without further church involvement. The study aims to find out and explain who the adolescents taking part in Church activities are and what motivates them. Do they have a Christian orientation and a Christian identity, and if so, what do those look like? It is evident that religious orientation and practice is somewhat more pronounced amongst participants than their non-participating counterparts, but not very different. The importance of religious background and experience with church child work as predictors for church involvement in adolescence is confirmed. On average, church youth expose a stronger involvement in organized leisure time activities and general volunteering than their counterparts without church involvement, and they do slightly better at school. The data provide evidence that relational aspects of confirmation and youth work experience play a crucial role for further church involvement. Adolescent religiousness has a relational nature, too. In contrast to an image of inclusivity and diaconal focus in Church youth work, our findings describe church-youth work as the playground for the better adjusted and more resourceful amongst adolescents. In the light of the positive effects of a large peer and adult network for adolescent development, the findings support a claim by King & Furrow that church involvement and religiousness relate to higher social integration amongst adolescents.

IDA MARIE HØEG, f. 1965, Ph.D, forsker KIFO, Stiftelsen kirkeforskning. Adr.: Postboks 45, Vindern, 0319 Oslo.

E-post: ida.marie.hoeg@kifo.no

BERND KRUPKA, f. 1962, førsteamanuensis i religionspedagogikk, Kirkelig utdanningscenter i nord, Breivika, 9037 Tromsø,

Epost: bernd.krupka@kun.uit.no

KIRKEN OG KULTUR- OG FRIVILLIGHETSSEKTOREN

Lenge hadde ikke Den norske kirke stort å tilby ungdom etter konfirmasjon. For de aller fleste ble kontakten med kirken opprettholdt gjennom besøk i kirken i forbindelse med kirkens livs- og dødsritualer. Religiøst interessert ungdom på utkikk etter et ungt kristent miljø fant veien til kristne ungdomsorganisasjoner. Med framveksten av ungdomskulturen på 1960-

tallet startet også mange menigheter å aktivisere ungdom etter konfirmasjon. Ungdomskulturens inntog i Den norske kirke falt sammen i tid med byggingen av såkalte arbeidskirker. Menigheter som hadde et nyere kirkebygg eller menighetshus med aktivitetsrom, tilbød en møteplass for ungdom. I boka til Roy Jacobsen, Seierherrene, skildres ungdomsklubben i den nybygde Tonsen kirke. Der kunne en spille kurong, drikke cola og se film i tillegg til andakten som

alle pliktet å være med på (Jacobsen 1991:323). Arbeidskirkene har blitt modellen for nyere kirkebygg. Her undervises konfirmanter, og her tilbys ungdom idrettsgrupper, musikk, dans, drama, klubb, kafé og ledertrening.

I Norge er det i all hovedsak frivillighetssektoren som arrangerer aktiviteter for ungdom, deriblant organisasjoner. Religiøse organisasjoner, som stort sett er kristne, hadde en betydelig reduksjon i oppslutningen fra 1980 til begynnelsen av 2000-tallet (Ødegård 2008). Tendensen ser ut til å ha snudd. Medlemstallene for kristne barne- og ungdomsorganisasjoner rapportert inn til fordelingsutvalget, viser at de har hatt vekst i medlemstallet på 2000-tallet.¹ Imidlertid kan en ikke være sikker på hvor økningen har skjedd, for barn eller for unge, da de fleste av dem ikke er enten for barn eller unge, men for begge aldersgrupper.

At nedgangen trolig har stoppet opp, faller sammen med generell økt oppmerksomhet på organiserte aktiviteter utenom skolen, både fra barns, unges og familiers hold. Tiden ungdom (16-18 år) tilbringer i organisert aktivitet i frivillige organisasjoner, er økende (Aars m.fl 2011); økendeerogsåbarnogungesengasjement i kulturskolen (Norsk kulturskoleråd 2012). Også fra forskningens og fra det offentliges side rettes det økt oppmerksomhet mot fritids- og frivillighetssektorens betydning som en uformell arena for læring og utdanning (Hoppers 2006, Breilid 2007, Ludvigsen, Lund, Rasmussen & Säljö 2011).

Med unntak av konfirmasjon foreligger lite forskning på ungdom med et kristent engasjement. Undersøkelser gjort blant ungdom som er religiøst engasjert, har stort sett studert de "aktive kristne". Dette er ungdom

som går én gang i måneden eller oftere på gudstjeneste eller religiøse møter, og som skårer høyt på gudstro. I undersøkelser gjort på 2000-tallet har dette utgjort i underkant av 10 prosent (Pedersen 2012). I den grad en har sett på religiøst aktiv ungdom, har indikatorene på religiøst engasjement vært medlemskap i en religiøs organisasjon og ikke i et trossamfunn eller i en religiøs aktivitet (Ødegård 2008: 149).

Forskningsprosjektet *Tiden etter konfirmasjon* (TEK) tar ikke utgangspunkt i ungdom som er aktive kirkegjengere eller som skårer høyt på trosholdningsvariablene. Gruppen ungdom som vi har undersøkt, er aktive i Den norske kirke året etter de var konfirmanter. Det er ungdom som deltar i ett eller flere av de tilbudene som Den norske kirke gir, alene eller i samarbeid med en kristen organisasjon. Surveyundersøkelsen som inngår i forskningsprosjektet *Tiden etter konfirmasjon* (TEK-surveyen), gir kunnskap om en langt mer sammensatt gruppe ungdom enn "de religiøst aktive". TEK-surveyen har flere variabler på religiøs tro og religiøs utøvelse enn det som har vært stilt i andre undersøkelser som Ung i Norge (Øia og Fauske 2003:267), i Ung i Norge longitudinell (Pedersen 2012) og Norsk Monitor. TEK-surveyen undersøker tre områder: Hvem som tilbringer tiden i kirken, hva de er motivert av og utbytte av deltakelsen. I denne artikkelen skal vi se på de to første områdene. Vi skal redegjøre for hva som karakteriserer de som deltar i kirkelige aktiviteter ut fra religiøs bakgrunn, skolekarakterer og organiserte aktiviteter i fritiden. Dernest skal vi se på hvilken betydning religiøse og sosiale motiver og ønsket om kunnskap har for deltakelse i et kirkelig tilbud. Videre skal vi vise hva som karakteriserer ungdommenes religiøsitet og

1 Fordelingsutvalget er et forvaltningsorgan som har i oppgave å tildele tilskudd til landsomfattende frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Tilskuddsordningen er opprettet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og regulert av forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner (<http://www.fordelingsutvalget.no/Statistikk/>). 15 barne- og ungdomsorganisasjoner som mottar støtte fra fordelingsutvalget, samarbeider med menigheter i Den norske kirke. 10 av dem har hatt økning i medlemstallet på 2000-tallet.

verdier. Deres forhold til kristendommen skal diskuteres i tilknytning til unge menneskers religiøse orientering, og de sosiale og relasjonelle akseptene ved religiøst engasjement.

KIRKELIG UNGDOM OG RELIGIØS UNGDOM – ET TEORETISK TILFANG

Konfirmasjon og kirkens diakonale arbeid har gitt innspill til utforming av det kirkelige ungdomsarbeidet. Prinsippet har vært at døren skal være vid og terskelen lav, og at all ungdom skal kunne finne seg til rette i kirken. Er idealene realisert, vil det si at alle typer ungdom tiltrekkes av det kirkelige ungdomsarbeidet. Tilbudet vil sann sett reflektere variasjoner i kjønn, skoleprestasjoner og fritidsinteresser, men hvor ungdom har det til felles at de deler religiøs tro eller interesse for religion, eller kan akseptere en kristen ramme for fritidstilbudet. Gitt at det er ungdom som er religiøst orientert som tiltrekkes av dette tilbudet, er spørsmålet om religiøs ungdom reflekterer variasjoner i kjønn, skoleprestasjoner og fritidsinteresser blant ungdom flest. Forskning på ungdom peker på at religiøs orientering kan være en mestringsressurs. Det vil si at religiøs ungdom er mindre involvert i risikoatferd (Sinha, Cnaan & Gelles 2007), og ser ut til å klare seg bedre i en rekke sammenhenger (se oversikten til King & Furrow 2004:704). Det er nærliggende å se våre resultater i sammenheng med disse undersøkelsene, særlig når studiet gjøres med utgangspunkt i et religiøst ungdomsmiljø. Er det noe i et religiøst miljø som kan være viktig for ungdoms sosiale utvikling? King og Furrow ser at religion tilfører ungdom sosiale ressurser: "Religious youths are more likely to interact with, trust, and share similar perspectives with a non-familial adult than are those who are only sometimes involved or not at all involved in religious activities" (King & Furrow 2004: 710). Med utgangspunkt i religion som en ressurs

for livsmestring kan kirkelig ungdomsarbeid gjennom språkliggjøring, drøfting, innøvelse og ritualisering av verdier representere et miljø der ungdom uttrykker og befester sitt etiske engasjement (Krupka 2012).

De kirkelige ungdomsmiljøene tilbyr en arena der unge mennesker kan utvide sin kontaktflate og ferdigheter gjennom felles aktiviteter og oppgaveløsning, på tvers av sosiale og politiske skillelinjer. Konfirmanter legger vekt på at konfirmasjonstiden skal kunne skape tilhørighet, kontakt og samhandling med jevnaldrende. Både motiver for konfirmasjon og utbytte av konfirmasjon er i stor grad sentrert rundt dimensjonen fellesskap med jevnaldrende (Høeg 2010: 239,241). Relasjonsorientering blant ungdom har lenge vært en sannhet i ungdomspsykologien (Erikson 1959) som ble bekreftet av nyere nevropsykologisk forskning. Ungdomstiden medfører økt fokus på det indre selv, en opptatthet av det sosiale (Steinberg 2010: 61), nye måter å tolke andres handlinger og en mer sofistikert forståelse av sosiale regler (Steinberg 2010: 79f). Når religiøsiteten innenfor psykologien forstås som et skifte i kognitiv og emosjonell orientering, fra en selv til en transcendent annen, antyder dette en viss parallellitet mellom religiøs og sosial utvikling (Lerner et al.2008).

Er det utbredt at ungdom som engasjerer seg i kirken etter konfirmasjon er opptatt av de sosiale og relasjonelle forbindelsene de kirkelige aktivitetene tilbyr, og kommer dette til uttrykk i deres forståelse av hva det vil si å være kristen? Psykologen Pamela Ebstyne King m.fl. har gjennomført en intervjuundersøkelse blant ungdom og unge voksne som skårer høyt på religiøse trosholdninger og aktiviteter. Ungdommene kommer fra forskjellig kulturell og religiøs bakgrunn, men deler en grunnleggende relasjonell tolkning av religion. King m.fl. oppsummerer: "At the heart of their

narratives was the role of relationships – whether it was to a divine other, family, humanity, nature, or an absolute truth.” (King m.fl. 2014: 195f.). Også en annen intervjuundersøkelse med et utvalg av 80 religiøst engasjerte ungdommer i alderen 10 til 21 år understreker betydningen av det relasjonelle for ungdommens religiøsitet. Denne metodisk interessante undersøkelsen beskriver sju tilknytningspunkter for religiøse engasjement blant ungdom. Disse blir brukt som differensierte indikatorer for religiøs tilknytning, og anses å være bedre egnet til å fange opp ungdommens mer diffuse religiøsitet som ligger under radaren i forhold til de klassiske spørsmål om religiøst medlemskap, trosholdninger og praksis. Tilknytningspunktene for ungdommens religiøsitet, som forfatterne kaller for ‘ankre’, er : “a) religious traditions, rituals, and laws; (b) God; (c) faith traditions or denominations; (d) faith community members; (e) parents; (f) scriptures or sacred texts; and (g) religious leaders.” (Layton m.fl. 2011: 381). I vår sammenheng er det verdt å merke seg at seks av de sju ankre har en relasjonell side. Den som er mest utbredt i intervjuene, deltakelsen i religiøse tradisjoner, riter og regler, handler mye om fellesskapsopplevelser og familiens identitetsmarkører. Også i norsk kontekst skårer trosholdninger og religiøs praksis forholdsvis lavt hos kirkelig ungdom. Ungdommens religiøsitet framstår også som forholdsvis utydelig. Men vi ser at den samme relasjonsorienteringen gjør seg gjeldende. Vår egen intervjuundersøkelse med 23 ungdommer peker på at ungdoms kristne identitet bygger på etablerte relasjoner hvor familie, skole, og etter konfirmasjon det kristne ungdomsmiljøet, gir ungdommen en kristen kulturell tilknytning med sosialt grunnlag for deres kristne identitet. I ungdomsmiljøet «gjør» de sin tilhørighet også med rituelle handlinger, slik som de tidligere gjorde med klassekamerater på skolegudstjenester og sammen med familien i

kirkens overgangsritualer (Høeg 2012:215). Er relasjonell religion karakteristisk for ungdom i Den norske kirke, og kan TEK-surveyen vise om dette er et utbredt fenomen?

En kan spørre om sammenhengen mellom religiøsitet og det relasjonelle fungerer begge veier hos ungdom: Religiøsitet uttrykkes og utformes innenfor en tolknings- og referanseramme for sosial orientering. I intervjuundersøkelsen kom det tydelig frem hvordan det relasjonelle og det religiøse ble tolkningshorisont for hverandre, slik at et religiøst ungdomsmiljø preget av forholdsvis høy verdikonsens utgjør en liten tett enhet, som blir oppfattet som et sosialt lærings- og utviklingsmiljø (Krupka 2012: 230). Good & Willowby påpeker i en undersøkelse om identitet og kirkelig aktivitet blant 22 ungdommer fra en småby i Canada at ungdom i liten eller ingen grad relaterte til ritualer i de respektive kirker, men la hovedvekten på kirkelivets relasjonelle aspekter, på samværet med venner, på mentorer og deltakelse i aktiviteter i kirken (Good & Willowby 2007: 407). Kirkelig aktivitet fremstår som en viktig arena for identitets-relatert læring: Forfatterne opplever at “involvement in church may be a form of extracurricular activity that is particularly conducive to the development of factors that promote identity formation (i.e., feelings of connection with peers, mentors, and God; the practical expression of beliefs, and intergenerational contact)” (Good & Willowby 2007: 405).

I Norge legger det kirkelige ungdomsarbeidet stor vekt på lederutvikling gjennom ledertreningsprogram. I 2011 tilbød hver tredje menighet ett eller flere slike program, og i alt var nesten 6000 ungdom involvert i ledertrening (www.ssb.no). Like fullt er ungdomsarbeidet langt fra ledet eller styrt av ungdommen selv. Kateketer og ungdomsprester er sterkt involvert i både ledertrening og klubb. Der det tilbys

musikk, er også ofte dette ledet av voksne dirigenter, og på overnattingsturene er voksne ledere med. Noen studier påpeker betydningen av høy voksenkontakt for utviklingen av etisk engasjement. En undersøkelse om unge voksne med usedvanlig høyt engasjement for en god sak påpeker en rekke faktorer i oppveksten som viktig forutsetning for høyt etisk engasjement. Faktorer som tidlig involvering i en aktivitet som oppleves som trivelig, tidlig involvering i et engasjert miljø, inspirerende fortellinger, fellesskapsopplevelser, mestringsopplevelser, positive tilbakemeldinger, meningsfeller og mentorrelasjoner vil ofte være knyttet til deltakelse i strukturerte fritidsaktiviteter med høy voksenintegrering, både kirkelige og sekulære, og styrke deltakernes etiske læring (Bronk 2012). En del ungdomspsykologiske undersøkelser bekrefter denne tendensen for religiøs ungdom generelt, men har også kritiske innvendinger til en slik sosialisering. Det tolkes som en form for manglende selvstendighet og tidlig ideologisering, der høy kontinuitet med voksenverden hindrer ungdom i å utforske mulighetene og utvikle en identitet forankret i egne valg og erfaringer. Good & Willoughby sammenfatter dette slik: "Several studies have found that religiously committed adolescents are less likely than their nonreligious peers to report engaging in identity exploration and more likely to report ideological foreclosure" (Good & Willoughby 2007: 400). Norske undersøkelser understreker imidlertid at høy integrering i og verdiorientering mot voksenverden kjennetegner norsk ungdom generelt (Øia 2003). TEK-

surveyen undersøker om dette er en tendens i det kirkelige ungdomsarbeidet, og om det sann sett er kontinuitet og integrasjon mellom flertalls-ungdom og kirkelig ungdom på dette området.

METODISK TILNÆRMING

Surveyundersøkelsen har ca 1200 respondenter fra 120 menigheter i Den norske kirke og ble gjennomført våren 2012 (19. mars til 11. april). Ca 12 prosent av 2011-konfirmantkullene i hvert av de 11 bispedømmene ble valgt ut og fikk forespørsel om å være med. Navn og adresse til ungdommene ble hentet fra menigheter som vi visste hadde ett eller flere tilbud til ungdom etter konfirmasjon. Populasjonen var på 5541 ungdommerkonfirmert i 2011. Der menighetene hadde e-postadresse til ungdommene, ble den brukt. Svarerne på e-post aktiverte en link til det elektroniske innsamlingsverktøyet Questback og besvarte undersøkelsen elektronisk. Der menighetene ikke hadde e-postadresser til ungdommene, ble det brukt postal utsendelse av spørreskjemaet. Databehandlerfirmaet Viascan gjorde den postale utsendelsen og purringen. 1194 besvarte surveyen, noe som gir en respons på ca 22 prosent. Oppslutningen var noe bedre på den postale surveyen med 26 prosent enn på den e-postbaserte med 20 prosent. Blant respondentene var det 803 (67 %) som deltok i en kirkelig aktivitet etter konfirmasjon og 388 (33 %) som ikke gjorde det.

Lav svarprosent skaper mistanke om at utvalget er skjevt og derfor ikke representativt for populasjonen. Regelen er: jo lavere populasjon, jo relativt høyere svarprosent

Tabell 1: Oppslutning om TEK-surveyen

	Bruttoutvalg	Feiladresser	Nettutvalg	Respons N	Respons %
Questback, e-post basert	3624	–	3624	711	19,61 %
Postal	1917	74	1843	483	26,20 %
Sum	5541	74	5467	1194	21,84

trenger undersøkelsen for å få et nøyaktig, og dermed mer pålitelig, resultat. I vår undersøkelse er derimot populasjonen stor, og oppslutningen om undersøkelsen har gitt oss over ett tusen svarere. Likevel kan estimatene bli skjeve hvis gruppen ungdom som har svart fra hvert av bispedømmene, er skjev. God rapportering av frafallsinformasjon kan imidlertid si oss noe om eventuelle skjevheter i forhold til på forhånd kjente karakteristika, som for eksempel alder og kjønn. Utfordringen for oss er at vi har liten kunnskap om populasjonen. Vi vet lite om gruppen ungdom som deltar i kirkelige aktiviteter etter konfirmasjon. Dermed kan utvalget ha skjevheter langs kjennetegn vi ikke har identifisert. Derimot har vi en del kunnskap om konfirmanter som utvalget er trukket fra.

Oppslutningen om undersøkelsen fordelt på landsdelene er stort sett den samme som fordelingen av konfirmanter i 2011. Riktignok er det noen flere respondenter i TEK-undersøkelsen fra Sør-Vestlandet og noen flere fra Trøndelag enn oppslutningen om konfirmasjon i 2011. Disse to regionenes ulike religiøse profiler mener vi veier opp for hverandre. På tross av vesentlige kulturelle endringsprosesser i norsk kultur de siste tiårene har regionaliseringen av norsk religiositet vært temmelig lik (Botvar, Repstad, Aaagedal 2010:54). Sør-Vestlandet betegnes som bibelbeltet, mens Trøndelag blir religiøst sett bestemt som folkekirkelig. Bibelbeltet har større oppslutning om kristne trosholdninger og aktiviteter, og er preget

av en lavkirkelig kultur som i all hovedsak er representert av bedehusbevegelsen. Trøndelag har en folkekirkelig religiositet med tradisjonell lav gudstjenestedeltakelse og stor oppslutning om de kirkelige overgangsritualene. Den forholdsvis gode fordelingen av respondenter fra hvert av bispedømmene, sett i forhold til konfirmasjonsandelen året før (2011), indikerer representativitet, på tross av lav svarprosent.

Noen flere jenter (59 %) enn gutter (41 %) har svart på undersøkelsen. Hvordan kjønnsfordelingen er mellom konfirmanter i 2011, vet vi ikke, da slik statistikk ikke føres av Den norske kirke. En landsrepresentativ surveyundersøkelse blant konfirmanter i 2013, hvor undersøkelsen ble gjort i konfirmanntimen, viser imidlertid at det er flere jenter (54 %) enn gutter (46 %) som konfirmerer seg kirkelig (undersøkelsen er under publisering). Selv om vårt utvalg ligger noen år tilbake i tid for den nevnte konfirquantundersøkelsen, er det trolig at noen flere jenter enn gutter konfirmerte seg kirkelig i 2011. Likevel svekker dette i noen grad undersøkelsens representativitet, da kjønnskjevheten er en del større i vår undersøkelse enn blant konfirmanter i 2013.

TEK-surveyen dreide seg om grunner til å delta og grunner til ikke å delta i kirkelige aktiviteter etter konfirmasjon. At flere svarere deltar i et kirkelig ungdomsarbeid i enn ungdom som ikke deltar, må tolkes ut fra tilknytning til ungdomsarbeidet. Dette er ikke uvanlig i undersøkelser. Jo sterkere tilknytningen er, jo

Tabell 2: Oppslutning om TEK-surveyen og oppslutning om konfirmasjon 2011 fordelt på landsdel

Fylke	TEK-survey N	TEK-survey %	Konfirmanter 2011 N	Konfirmanter 2011 %
Oslo og Akershus	164	13,86 (1)	6182	14,53
Østlandet ellers	261	22,06 (4)	11033	25,93
Sør-Vestlandet	486	41,08 (3)	16431	38,61
Trøndelag	163	13,87 (4)	4256	10,00
Nord-Norge	109	9,21 (2)	4654	10,94
Sum	1183	100,08	42556	100,01

større sannsynlighet er det for at vedkommende svarer. Likevel er det trolig at de som har svart på undersøkelsen er mer engasjert og kanskje også mer entusiastiske enn de som ikke har svart, og at denne positivt innstilte gruppen er overrepresentert i utvalget.

Oppsummeringsvis viser kunnskapen vi har om populasjonen, selv om den er ganske spinkel, at bestemte grupper av ungdom som ble konfirmert i 2011 kan være underrepresentert i utvalget. Det vil si at resultatene må tolkes med noe grad av varsomhet.

HVEM FORTSETTER I DET

KIRKELIGE UNGDOMSMILJØET?

I forkant av utarbeidingen av surveyen gjorde vi en kvalitativ intervjuundersøkelse om kirkelig engasjement blant ungdom aktive i Den norske kirke. 23 ungdommer fra samme aldersgruppen fra tre menigheter i Oslo og to i Nord-Norge ble intervjuet i tidsrommet november 2010 til november 2011 (Høeg 2012, Krupka 2012).

Ungdommen redegjorde for konkurranseforholdet om fritiden, mellom kirkelige og andre aktiviteter. Alt etter hvor mye tid ungdommen bruker på skolearbeid, velger de fritidsaktiviteter ut fra det som oppleves mest givende og mest spennende sosialt der og da. Blant informantene var det også behov for fritidsaktiviteter som ikke stiller krav til prestasjon, men gir mulighet for aksept og avslapning. TEK-surveyen bekrefter dette bildet. Kirkelig aktiv

ungdom er aktiv ungdom (se tabell 3). Kirkelig aktiviteter utelukker ikke deltakelse i andre fritidsaktiviteter, tvert imot. Kirkelig ungdom er involvert i andre organiserte aktiviteter i fritiden, mer enn konfirmert ungdom som ikke deltar i kirken etter konfirmasjon. Av de ulike områdene en kan engasjere seg i, er forskjellene mellom kirkelig og ikke-kirkelig engasjert ungdom størst på musikkområdet, og forskjellene er minst for politikk og idrett. Her er det viktig å minne om at det ikke nødvendigvis er vanntette religiøse skott mellom kirkelig aktiviteter og andre fritidsaktiviteter. Også musikk og speider kan ha religiøs profil. Det vil si at ungdom som ikke er en del av kirkens tilbud til ungdom, kan ta del i kristne aktiviteter som er avgrenset fra kirken eller som i noen grad samarbeider med kirken.

Kirkelig engasjerte ungdommer er mer aktive på fritiden enn de andre ungdommene. Også andelen ungdommer med to eller flere fritidsaktiviteter og/eller lederverv er større blant kirkelig aktive ungdommer enn de som ikke er det. 29 prosent av de kirkelig aktive og 18 prosent av de ikke-kirkelig aktive deltar i to eller flere fritidsaktiviteter. Kirkelig ungdom har også mer lederansvar enn ikke-kirkelig aktiv ungdom.

Kirkelig ungdom er også skolesterk ungdom. Gjennomsnittskarakteren for ungdom i 10. klasse som er med er på 4,5 og for ungdom som ikke er med videre er 4,4 (standardavvik $>0,63 < 0,84$; forskjellen er statistisk relevant på 0,001-nivå

Tabell 3: Frivillig engasjement etter konfirmasjon fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid. (Prosent)

	Med	Ikke med	Alle
Medlem pol. org el. utvalg	11	10	10
Har lederansvar i fritidsaktivitet	21	10	14
Medlem av idrettslag	50	48	49
Er med i speider, 4H el. lignende	9	4	6
Musikk (Korps, orkester, kor, band)	22	13	16
Annet	29	26	26

N=1191

(T-test)). I 2011 var gjennomsnittskarakteren for 10. klassinger 4,0 (www.ssb.no). Det vil si at både ungdom som er konfirmert og ungdom som er med i kirken etter konfirmasjon, ligger godt over gjennomsnittet i skoleprestasjoner. Nå kan en selvfølgelig innvende at vi her sammenligner data fra ulike datakilder. Skolekarakterene i TEK-undersøkelsen er basert på ungdommens egen rapportering, mens den offisielle statistikken er fra registerdata; opplysninger samlet inn av fylkeskommunene. Sjansen for overrapportering er derfor til stede i TEK-surveyen, og kan forklare at snittet er høyere.

HVEM ENGASJERER SEG I DET KIRKELIGE UNGDOMSMILJØET?

Religionsundersøkelser blant voksne og ungdom viser at det er en sterk sammenheng mellom religiøs bakgrunn og religiøs aktivitet. Også vår undersøkelse peker i samme retning. 57 prosent av ungdommene som er aktive i kirkens ungdomsmiljø, ble bedt kveldsbønn for i oppveksten (hver kveld eller noen ganger), og 79 prosent deltok i én eller flere kristne aktiviteter som barn. Av dem som ikke deltar i kirkens ungdomsmiljø, ble henholdsvis 44 prosent bedt for og 62 prosent deltok i kristne aktiviteter. Like fullt viser TEK-surveyen at bildet er mer sammensatt enn en kanskje skulle forvente. I kirkelig ungdomsarbeid er det ikke bare ungdom som kommer fra et hjem som de karakteriserer som religiøst interessert.

Også ungdom som kommer fra et hjem som de karakteriserer som ikke-religiøst, tar del i kirkelige aktiviteter. Det er også en del ungdom fra svært eller ganske religiøse hjem som ikke velger å fortsette sitt kirkelige engasjement.

Erfaringer i konfirmasjonstiden ser ut til å spille en viktig rolle for beslutningen om å engasjere seg videre i kirkelig ungdomsarbeid. Mens fornøydheten med konfirmasjon er stor for hele utvalget (88 %), er gruppen med kirkelig engasjert ungdom noe over gjennomsnittet fornøyd med konfirmasjonstiden. Fornøyd med konfirmantåret som helhet er lavest i Agder og Vestlandet, hvor 83 prosent av konfirmanterne er fornøyd, og høyest i Oslo og Akershus og i Trøndelag med henholdsvis 96 og 93 prosent fornøyd ungdom.

I mange menigheter i Den norske kirke er konfirmasjonsundervisningen integrert i kirkens ungdomsarbeid. For de som tilbyr leir som en del av konfirmasjonen, deltar andre ungdommer i menigheten som hjelpeledere og tilretteleggere. Konfirmasjonsleir, hvor ungdom og ledere lever tett innpå hverandre over flere dager, er mest utbredt i Oslo og Akershus og på Østlandet ellers. Konfirmantarbeid med sommerleir har positiv effekt på kirkelig engasjement. 57 prosent av konfirmanter som har deltatt i høstkonfirmasjon med sommerleir, blir med videre i kirkelig ungdomsarbeid, mot 34 prosent av dem som har tradisjonell konfirmantundervisning på ukedager.

Tabell 4: Religiøst hjem fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid (Prosent)

	Med	Ikke med	Alle
Svært religiøst	5	2	3
Ganske religiøst	17	7	10
Noe religiøst	61	61	61
Ikke religiøst	17	30	26
Sum	100	100	100

N=1118

En annen viktig faktor for videre deltakelse er antall ungdom som engasjerer seg i kirken tilbud til ungdom. Store kirkelige ungdomsmiljøer er mest vanlig i Oslo og Akershus (62 % kommer fra miljøer med over 20 ungdommer) og minst vanlig i Agder og på Vestlandet (45 %). 18 prosent av dem som kommer fra små kirkelige ungdomsmiljøer, fortsetter sitt kirkelige engasjement året etter konfirmasjon, mot 53 prosent av dem som kommer fra store. Både sommerleir og store kirkelige ungdomsmiljøer er to sider ved menighetens ungdomsarbeid som ser ut til å virke inn på hvorvidt ungdom etter konfirmasjon ønsker å ta del i det kirkelige ungdomsmiljøet. Sommerleir og store kirkelige ungdomsmiljøer forstår vi som sosiale faktorer som gir ungdom en arena for kjennskap, oppgaveløsning og samhandling med andre ungdommer.

Hvordan er bildet hvis vi ser de ulike faktorene i en sammenheng? Det er en sterk sammenheng mellom religiøs bakgrunn og deltakelse i kirken ungdomsmiljø (se tabell 5). Det er også en sammenheng mellom ungdommens erfaring med kristent barne- og ungdomsarbeid og videre deltakelse, selv om den ikke er så sterk som ungdommens religiøse bakgrunn. Størrelsen på ungdomsmiljøet er også en viktig faktor for ungdommens kirkelige

engasjement. Jo større miljøet er, jo større er sannsynligheten for at ungdom engasjerer seg etter konfirmasjon. Også ungdommens erfaring med konfirmasjon er avgjørende for det fortsatte engasjementet, men heller ikke denne faktoren, eller størrelsen på ungdomsmiljøet, er så sterk som ungdommens religiøse bakgrunn. Det er også en sammenheng mellom aktive i kirken og ungdom som er aktive på flere fritidsarenaer. Karakternivået fra skolen gir utslag på kirkelig aktivitet, men faktorene aktiv fritid og karakternivå gir bare liten effekt. Det er derimot ingen signifikans mellom kirkelig engasjement og faktorene alder, kjønn og politisk engasjement.

Tabellen sammenstiller forskjellige typer variabler (gruppevariabler, ordinale variabler og en numerisk) og viser deres betydning for videre deltakelse i kirkelig ungdomsarbeid. Forskjellige statistiske tester ble brukt for å undersøke statistisk relevant sammenheng: Pearson's R, Phi, Cramer's V og T-test.

KRISTEN ORIENTERING OG KRISTEN IDENTITET

Hva sier undersøkelsen om ungdommens religiøse orientering? Ungdom som velger å være med i tilbud til ungdom i kirken, har ikke alltid en kristen tro eller slutter opp om

Tabell 5: Sammenhengen mellom bakgrunnsvariabler og deltakelse i kirkelig ungdomsarbeid

Rel. bakgrunn: Ikke, noe, ganske religiøs	Liten, men tydelig sammenheng (Cramers V = 0.211)
Erfaring med kristent barne- eller ungdomsarbeid: Ingen, mindre enn ett år, ett år eller mer	Liten, men tydelig sammenheng (Cramers V=0.193)
Ungdomsmiljø (1=lite, 2=stort)	Liten, men tydelig sammenheng (Phi = 0.183)
Alder (1=15 år, 2=16 år) 0 = missing	Svært liten og utydelig sammenheng (Phi=0.037)
Kjønn (1=mann, 2=kv) 0 = missing	Ingen sammenheng (Sig > 0,05)
Politisk interessert (0=ikke-medlem, 1= medlem)	Ingen sammenheng (Sig > 0,05)
Fornøydhet med konfirmasjonstiden: Skala 7-1	Svært liten sammenheng (sammenhengen forklarer 3 % av varians; Eta Square= 0.03)

Tabell 6: Trosholdninger fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid (Prosent)

Stemmer...	Med	Ikke med	Alle
Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt	77	48	57
Det finnes et liv etter døden	60	44	49
Jeg tror på Gud	64	34	44
Gud skapte verden	51	25	34
Jeg vet ikke hva jeg skal tro	27	35	32
Jeg prøver å leve etter de ti bud	37	20	25
Jeg får hjelp når jeg ber	38	13	21
Jeg kaller meg kristen overalt	47	25	32
Jeg kaller meg kristen når jeg er sammen med visse mennesker, men ikke overalt	36	30	32

N=1150-1166 (De som har kryssset av på 5, 6 eller 7 på en skala fra 1- 7, hvor 7 er stemmer helt og 1 er stemmer ikke i det hele tatt)

de kristne dogmene. Flest ungdom har en tro på en kjærlig oppmerksom Gud med omsorg for enkeltmennesket, faktisk langt flere enn de som svarer at de tror på Gud. Dette kan tyde på at en del har svart på hva som stemmer med den forkynnelsen de har fått formidlet, og ikke nødvendigvis hva de selv tror på. Mange ungdom tror på et liv etter døden, og ca. halvparten på at Gud skapte verden. Nesten fire av ti som er med, og to av ti som ikke er med, sier at de prøver å leve etter de ti bud. Det er store forskjeller i religiøs orientering blant de som er med og de som ikke er med. Generelt skårer ungdom som er med, jevnt over høyere på trosholdningsvariablene og kristen livsstil. Størst er forskjellene i troen på en skapergud og troen på at bønn hjelper.

I den internasjonale konfirmasjonsundersøkelsen fra 2007/2008 svarte halvparten av

konfirmanter i begynnelsen av konfirmasjonstiden at de var kristne. På slutten hadde andelen økt med noen prosentpoeng. Med andre ord, ikke alle ungdommer som velger konfirmasjon ser på seg selv som kristne, og få ungdom endrer i løpet av konfirmasjonstiden sin selvforståelse i retning av kristen identitet (Høeg 2009:233). I TEK-surveien svarer 83 prosent av de som deltar på ett eller flere tilbud til ungdom etter konfirmasjon, at de er kristne. Selvidentifikasjon som kristen fremstår her som underlagt strategiske valg i forhold til hvem man er sammen med. Blant dem som er med, kaller noen flere seg kristen i alle sammenhenger (47 %) enn de som bare gjør det når de er sammen med visse mennesker (36 %). 17 prosent svarer at de er ikke kristne.

Selv om ikke all kirkelig ungdom etterstreber en kristen livsstil og heller ikke slutter opp om alle

Tabell 7: Interesse for religion og kunnskap om kristendommen fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid (Prosent)

	Med	Ikke med	Alle
Jeg er nysgjerrig på alle religioner	39	21	27
Jeg er interessert i å lære om kristendom	77	61	66

N=1118 (De som har kryssset av på 5, 6 eller 7 på en skala fra 1- 7, hvor 7 er stemmer helt og 1 er stemmer ikke i det hele tatt)

Tabell 8: Holdninger til hva det vil si å være kristen fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid, kjønn og alder (Prosent)

	Med	Ikke med	Alle
Å være kristen betyr at man er en del av et fellesskap	77	59	65
Å være kristen gir frihet til å tro hvordan man selv vil	42	31	35
Å være kristen betyr at visse ting er forbudt	29	34	32
Å være kristen vil si å vite forskjell på rett og gal	29	27	28
Å være kristen hører med når en er nors	19	19	19
Å være kristen betyr at man er annerledes enn mange andre	11	10	10

N= 1155-1160 (De som har krysset av på 5, 6 eller 7 på en skala fra 1- 7, hvor 7 er stemmer helt og 1 er stemmer ikke i det hele tatt).

de kristne trosforestillingerne, er mange interessert i å få kunnskap om kristendommen. Dette er en interesse som mange deler med dem som ikke er med. Blant dem som er med, er det også en del ungdom som er nysgjerrige på religion. Fire av ti ungdommer i kirkelig ungdomsarbeid deler denne nysgjerrigheten. Dette gjelder bare to av ti ungdommer blant dem som ikke er med videre.

Fellesskapet er den sterkeste identitets-skapende faktoren for kristen identitet (se tabell 8). Nesten åtte av ti ungdommer som er med i kirkens tilbud, er av den oppfatning at å være kristen betyr å være en del av et kristent fellesskap. Også blant ungdom som ikke er med i kirkens tilbud til ungdom etter konfirmasjon, er det denne påstanden som får desidert høyest skår.

Kirkelig ungdom forfekter i stor grad en individualisert tro som i liten grad er avhengig av hvordan kirkens autoriteter forstår den kristne teologien. Autoriteten ligger hos ungdommen, og det er de selv som definerer levesett og trosinnhold. Blant de som er med i kirkens ungdomsmiljø etter konfirmasjon, mener mange (42 %) at det å være kristen er å tro hva en selv vil. Langt flere ungdom som er aktive i kirken enn de som ikke er det, har en oppfatning om at å være kristen er å være fristilt kirkens teologi. Dette kan også forklare hvorfor oppslutningen om trosutsagn er høyere hos kirkelig engasjert ungdom, men fortsatt lite pregnant (se tabell 9). Individualiseringen setter i liten grad begrensninger på en kristen

Tabell 9: Verdier fordelt på ungdom som er med videre/ikke med videre i kirkelig ungdomsarbeid (Prosent)

Det er viktig...	Med	Ikke med	Alle
Å oppføre seg bra overfor andre mennesker	85	71	75
Å være gavmild, å dele med de som trenger det	72	56	61
Å jobbe for at verden skal bli et bedre sted å være	70	53	58
Å elske sin neste som seg selv	70	49	56
Å leve ordentlig; ikke drikke, feste, ruse seg	42	31	35
Å erfare at Gud er til stede i livet mitt	53	23	33
Å få tilgivelse fra Gud	51	24	33
At Jesus døde på korset for våre synder	45	20	28
Å ikke banne	31	17	22

N=1145-1164 (De som har krysset av på 5, 6 eller 7 på en skala fra 1- 7, hvor 7 er svært viktig og 1 er ikke viktig i det hele tatt).

Tabell 10: Erfaringer fra kirkelig virksomhet fordelt på kjønn og alder (Prosent)

Jeg ble med (mye eller lite) i kirkens tilbud til ungdom fordi...	Alle
Jeg ville være sammen med andre ungdommer	79
Jeg ville ha det gøy	74
Jeg ser på meg selv som kristen	48
Jeg ville lære ting som jeg er interessert i	47
Mine beste venner også gjorde det	37
Foreldrene mine ønsket det	16

N= 336-830 (De som har krysset av på 5, 6 eller 7 på en skala fra 1- 7, hvor 7 er stemmer helt og 1 er stemmer ikke i det hele tatt)

livsførsel. Å være kristen vil ikke si at visse ting er definert som forbudt. At så få ungdom mener at en som kristen vet forskjell på rett og galt, understøtter den individualiserte tendensen. Det samme gjør den utbredte oppfatningen om at kristne ikke skiller seg fra andre mennesker.

De sosialetiske verdiene ved kristendommen står sterkt hos ungdommen. For flertallet av ungdommene er disse verdiene viktigere enn kristne trosholdninger. Både for dem som velger å være med i kirkens ungdomsarbeid etter konfirmasjon og for dem som ikke gjør det, er det sosialetikken som har desidert størst tilslutning. Ca. halvparten av ungdommene mener at det er viktig at Jesus døde på korset for våre synder og å få tilgivelse fra Gud, mens langt flere (85 %) mener det er viktig å oppføre seg bra overfor andre mennesker.

MOTIVER FOR DELTAKELSE

Den mest utbredte motivasjonen for å være med i kirkens tilbud til ungdom etter konfirmasjon er muligheten for å være sammen med andre ungdommer og å ha det gøy. Få ungdommer mener at de lar seg styre av hva de beste vennene velger (37 %), og enda færre av hva foreldrene ønsker. I tillegg til de sosiale motivene for deltakelse, svarer ca. halvparten (48 %) at de er med fordi de ser på seg selv som kristne og fordi

de er interessert i å lære ting de er interessert i. Disse resultatene er på linje med motiver for kirkelig konfirmasjon. Tilbudets sosiale aspekter med mulighet for å være sammen med venner og bli kjent med jevnaldrende, få nye venner og ikke minst oppleve fellesskap med andre konfirmanter, motiverte for valg av konfirmasjon (Høeg 2010:223).

UNGDOMMENS RELIGIØSE ORIENTERING

Det er forskjeller i den religiøse orienteringen hos ungdommene som er med i kirken. Noen av spørsmålene om religiøse holdninger, forbilder og praksis ble utviklet ved hjelp av faktoranalyse med varimax-rotasjon, sammenfattet i indekser og beregnet som gjennomsnittsverdi av de inkluderte variablene.² Indeksene som mål på religiøs orientering er sikrere mål enn enkeltspørsmål. Ut fra empiriske analyser fant vi fram til fem mål på ungdommens religiøse orientering: Kristne trosholdninger, sosialetisk orientert og individualetisk orientert, familiemedlemmer som religiøse forbilder og jevnaldrende som religiøse forbilder. Med individualetisk mener vi spørsmål som omhandler hvordan enkeltpersoner bør oppføre seg.

Kristne trosholdninger (0.93)

2 Alle spørsmål korrelerer >0,6 internt. Cronbach-Alpha for hele indeksen er oppgitt i parentes.

- Q24c: Jeg tror på Gud
- Q13d: Hvor viktig er: å erfare at Gud er til stede i livet mitt
- Q13: Hvor viktig er: å få tilgivelse fra Gud
- Q24f: Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt
- Q13b: Hvor viktig er: at Jesus døde på korset for våre synder
- Q24: Gud skapte verden

Indeksen uttrykker i hvilken grad ungdommen slutter opp om grunnleggende kirkelige trosutsagn.

Sosialetisk orientert (0.9)

- Q13c: Hvor viktig er: å være gavmild, å dele med de som trenger det
- Q13f: Hvor viktig er: å jobbe for at verden skal bli et bedre sted å være
- Q13h: Hvor viktig er: å elske sin neste som seg selv
- Q13a: Hvor viktig er: å oppføre seg bra overfor andre mennesker

Indeksen uttrykker hvor opptatt ungdommen er av sosialetiske spørsmål.

Individaletisk orientert (0.77)

- Q13g: Hvor viktig er: å ikke banne
- Q13e: Hvor viktig er: å leve ordentlig: ikke drikke, feste, ruse seg med mer

Indeksen uttrykker hvor opptatt ungdommen er av kristne levereregler.

Familiemedlemmer som religiøse forbilder (0.87)

- Q11: Har du noen forbilder: Mamma eller pappa
- Q11a: Har du noen forbilder: Bestemor eller bestefar
- Q11b: Har du noen forbilder: Voksne slektninger

Indeksen uttrykker i hvilken grad tro og religion er knyttet til en familiekontekst.

Jevnaldrende som religiøse forbilder (0.8)

- Q11c: Har du noen forbilder: Eldre venner (ungdom eller unge voksne)
- Q11d: Har du noen forbilder: Jevnaldrende venner

Indeksen uttrykker i hvilken grad tro og religion er hører hjemme i ungdommens jevnaldrende-gruppe.

GEOGRAFISK BAKGRUNN OG RELIGIØS ORIENTERING:

Religion i Norge har vært preget av regional differensiering. De religiøse skillelinjene har lenge gått langs kulturelle og politiske konfliktlinjer mellom øst og vest (Rokkan 1987:137). Undersøkelsen viser at den sterke regionaliseringen av kristent liv i Norge både gjør og ikke gjør seg gjeldende for ungdom i kirken (se figur 1).

Vi kan konstatere at ungdom bekrefter det tradisjonelle bibelbeltet på Sørlandet og Vestlandet med et aktivt religiøst lekfolk (se figur 1). Selv om Sørlandsungdommen og Vestlandsungdommen har et sterkere religiøst engasjement enn ungdom på Østlandet ellers, Trøndelag og Nord-Norge, så skjer religiøs orientering hos kirkelig ungdom på tvers av etablerte religiøse geografiske skillelinjer. I Oslo og Akershus, som regnes som mest sekulært (Botvar, Repstad og Aagedal 2010:53) og som derfor har gjennomgående lavest oppslutning om kristen tro og aktivitet, er det religiøse engasjementet blant ungdom i kirken sterkere enn blant deres kirkevenner på Sør-Vestlandet. Ungdom fra Oslo og Akershus har sterkere sosialetiske verdier og har i større grad jevnaldrende som religiøse forbilder (gul) enn ungdom fra Sør-Vestlandet. Den lavkirkelige vekkelsestradisjonen på Sør-Vestlandet er ikke uten betydning for alle områder i religiøst engasjement. Den individualetiske

Figur 1: Geografisk bakgrunn og religiøs orientering (Gjennomsnitt)

orienteringen (rød graf) og familiemedlemmer som religiøse forbilder (lyseblå) er sterkere i bibelbeltet. Ungdom fra Oslo og Akershus og Sør-Vestlandet har like sterk gudstro (rød graf). I ungdommenes oppfatning av familiemedlemmer som religiøse forbilder er de geografiske forskjellene ikke særlig store mellom Trøndelag og på Østlandet ellers. I disse regionene finner vi ungdom som er minst religiøst orientert. På alle områder ligger Nord-Norge noe over Trøndelag og Østlandet ellers i religiøst engasjement.

Hvorfor ungdom i Oslo og Akershus skiller seg fra landsgjennomsnittet på flere av de religiøse verdiene og trosholdningene, forklarer vi med at konfirmasjonsprosenten er lavere her enn på landsbasis. Antall konfirmanter var betraktelig færre i Oslo bispedømme (Oslo,

Bærum og Asker) i 2011 enn antallet som ble døpt 15 år tidligere (63 %). På landsbasis samme år var andelen av døpte 15-åringer som konfirmerte seg, langt høyere (85 %) (Holberg & Brottveit 2014:17). Vi kan da gå ut ifra at ungdom konfirmert i Oslo og to av Akershus-kommunene er blant mest motiverte for kirkelig konfirmasjon. Sånn sett kan den religiøse orienteringen være større i denne gruppen ungdommer enn der kirkelig konfirmasjon står sterkere som en allmenn ordning. Da kirkelig ungdomsarbeid rekrutterer fra denne gruppen, er det ikke overraskende at flere i Oslo og Akershus gir sin tilslutning til kristne holdninger og verdier enn det tilfellet er fra regioner som vanligvis har flere kirkelige likhetstrekk med Oslo og Akershus.

ANDRE BAKGRUNNSFAKTORER OG RELIGIØS ORIENTERING

Vi har sett at det er forskjeller på det religiøse engasjementet og den religiøse orienteringen etter geografi. Er det andre sammenhenger som har betydning for det religiøse engasjementet? Er det en sammenheng mellom alder, kjønn, religiøs bakgrunn, kirkelig bakgrunn, størrelsen på kirkelig ungdomsmiljø, skoleprestasjoner, politisk engasjement og de unges religiøs engasjement og orientering? Ikke overraskende viser de religiøse målene (indeksene) det samme som vi har sett når oppslutningen om variablene ble presentert enkeltvis tidligere i artikkelen. Gruppen ungdom som er med i kirken, skårer høyere på de religiøse variablene enn de som ikke er med. De som ikke er med, følger likevel de samme kurvene som de som er med i kirken, men da gjennomgående på et lavere nivå. Kirkelig ungdom som ligger på det høyeste eller mellomste nivået på skolekarakterer, har størst oppslutning om de religiøse variablene. Det er liten sammenheng mellom kjønn og alder og de unges religiøse engasjement og orientering.

Av bakgrunnsvariablene har religiøst hjem ikke bare betydning for hvorvidt man blir med videre eller ikke, men er også en viktig faktor for det religiøse engasjementet og for religiøse forbilder. Nærmere bestemt vil det si at ungdom som kommer fra et religiøst hjem, er den gruppen som skårer høyest på kristne trosholdninger, og som i størst grad har religiøse forbilder både i jevnaldrende og i familiemedlemmer. Bare på ett område er det en annen bakgrunnsvariabel som viser større sammenheng enn religiøst hjem. Politisk engasjert ungdom som er med i kirken, er mer sosialetisk orientert enn ungdom i kirken med religiøs bakgrunn.

Det er også en viktig sammenheng mellom kirkelig bakgrunn og religiøs orientering. De som har deltatt i kirken som barn, er mer religiøse enn de som ikke har det, og de som har deltatt ett år eller mer, har også en sterkere religiøs orientering enn de som har deltatt under ett år. Det gjelder både for de som er med og for de som ikke er med i kirken etter konfirmasjon. Blant de kirkelig engasjerte finner vi flest som

Figur 2: Bakgrunnsvariabler og ungdoms oppslutning om kristne trosholdninger

har kristne trosholdninger og religiøse forbilder blant jevnaldrende og familiemedlemmer. Unntaket er oppslutningen om de sosiale verdier. Blant ungdom som ikke er med, er det de med best karakterer som er mest sosialt orientert.

Deterogså sammenheng mellom størrelsen på ungdomsmiljøet i kirken og ungdommens religiøse orientering. Oppslutningen om den religiøse orienteringen øker med størrelsen på ungdomsmiljøet. Ungdom som kommer fra en menighet med et stort ungdomsmiljø (mer enn 20 ungdommer), er mer religiøse enn ungdom som kommer fra et miljø med færre enn 20 ungdommer. Dette gjelder både ungdom som er med i kirken og ungdom som ikke er med i kirkens ungdomsmiljø etter konfirmasjon.

AVSLUTTENDE DISKUSJON

TEK-surveyen gir ingen indikasjoner på at kirkelig aktiv ungdom er tilbaketrukket eller i opposisjon til flertallskulturen med henblikk på aktiviteter i fritiden. Tvert imot deltar kirkelig ungdom i de samme fritidsaktivitetene som ungdom flest. I tillegg er de også mer aktive og sann sett bedre integrert enn ungdom de konfirmerte seg sammen med. Undersøkelsen synliggjør med andre ord en sammenheng mellom kirkelig engasjement, høyt aktivitetsnivå og integrering i voksensamfunnet. Imidlertid gir ikke undersøkelsen grunnlag for å si noe om hva som er grunnen til hva. Kanskje tiltrekkes ressurssterk ungdom av kirkens ungdomsmiljø og de kirkelige aktivitetene, eller konfirmasjonen og det kirkelige ungdomsmiljøet utruker ungdommen til et aktivt fritidsliv. Når vi ser på den sosiale dynamikken som de amerikanske undersøkelsene beskriver, er det sannsynlig at denne dynamikken fungerer i begge retninger: den som har (ressurser), skal få (bedre integrasjon).

Med henblikk på målgruppen kan det derfor stilles spørsmålstegn ved kirkelig

ungdomsarbeids diakonale profil. Lykkes kirken med å ta vare på ungdom med lite ressurser, eller skummer kirken bare fløten, og sitter igjen med ressurssterk ungdom? At kirkelig ungdomsarbeid tenderer i motsatt retning, nemlig mot å være et samlingssted for ressursungdom, må være en tankevekker for ungdom og voksne som tilrettelegger eller bidrar til arbeidet. Trolig vil det være nødvendig for kirken å ha et særlig øye for ungdom som ikke føler seg hjemme i organiserte aktiviteter. Å tilrettelegge samlinger og samværsformer som kan imøtekomme behovet til denne gruppen, bør derfor være en oppgave som det fokuseres på.

Mye tyder på at det kirkelige ungdomsmiljøet må forstås som en forlengelse av konfirmasjonstiden. Mange menigheters integrering av konfirmanter i kirkens ungdomsmiljø har bygget ned terskelen mellom konfirmanter og andre ungdommer i menigheten. De sosiale motivene som står sterkt for valg av konfirmasjon, gjelder også for deltakelsen i miljøet etter konfirmasjon. Samvær med andre ungdom er et dominerende motiv. Den relativt høye oppslutningen om kirkelig konfirmasjon i Norge, og at mange ungdommer er godt fornøyd med konfirmasjon, gjør det trolig lite stigmatiserende å fortsette i et miljø preget av konfirmasjon. Da er det nok heller ikke vanskelig for ungdom å få sosial støtte i ungdomskulturen for sitt kirkelige engasjement.

Et karakteristisk trekk ved ungdoms religiøse orientering er at de ikke skårer høyt på kristne trosholdninger, og at religiositeten er individualisert. Dette funnet er i tillegg til vår intervjuundersøkelse også dokumentert i andre undersøkelser av ungdoms religiositet (se f.eks. Trysnes 2013:129). Imidlertid slår TEK-surveyen fast at dette er utbredt blant kirkelig engasjert ungdom, mer blant dem enn blant unge som ikke er engasjert i kirken

etter konfirmasjon. Dette tolker vi som at det er et grunnlag i Den norske kirke for frie trosholdninger. Institusjonstilknytning er ikke til hinder for individuell orientering, tvert imot. Ungdom gis frihet til å finne fram til hvor de står i tros- og livssynsspørsmål og gi de svarene som kjennes viktig for dem selv. Samtidig lever individuelle svar side om side med tvil.

Et annet typisk trekk ved kirkelig ungdoms religiøsitet er deres relasjonelle forståelse av kristen identitet og deres sterke sosialetiske verdier. Selv om noen av de amerikanske undersøkelsene sitert i denne artikkelen skårer høyere på religiøse trosholdninger, har de norske og de amerikanske kirkelige ungdommene det til felles at de er orientert mot samvær med venner og andre som deltar i det kirkelige miljøet. Betydningen av fellesskap, samvær og kontakt med andre kristne har også konsekvenser for hvordan ungdom forstår det å være kristne; å være kristen vil si å være en del av et fellesskap. Dette kan gjøre små kirkelige ungdomsmiljøer rundt omkring i menighetene sårbare for tradering av kristen tro og verdier – nettopp fordi tro og verdier blir overført i sosiale sammenhenger.

Når religionens betydning for ungdom blir formidlet gjennom det sosiale, har dette også metodiske konsekvenser for hvordan religiøs tilknytning og innflytelse kan måles. I TEK-surveyen fremstår religiøsitet som forholdsvis svak og diffus når en måler i harde parametere som tilslutning til trosholdninger. Selv om undersøkelsen i det store og hele beskriver det vanlige religionssosiologiske bildet av en sammenheng mellom religiøsitet og kirkelig engasjement, religiøs familiær bakgrunn og kirkelig sosialisering, er bildet mer komplekst enn forventet. Forskjellen mellom kirkelig ungdom og annen ungdom er til dels fraværende og mindre enn antatt. Bakgrunnsvariablene gjør seg gjeldende, men slår mindre tydelig

gjennom enn forventet: Gruppen som i en eller annen form bruker en selv-identifikasjon som kristen, er temmelig stor, mens oppslutningen om tradisjonell religiøs praksis i form av bønn er lav. Oppslutningen om kristne trosutsagn er klart høyere blant kirkelig ungdom enn blant de andre, men plasserer seg likevel forholdsvis lavt på skalaen. Dessuten hersker det en holdning blant ungdommene om at en som kristen står fritt i forhold til kristne trossannheter. Kristen orientering består med andre ord ikke bare av trosholdninger. En må spørre om ikke andre parametere heller må brukes for å måle religiøsitet blant ungdom. Dataene fra TEK-undersøkelsen viser at den sosiale og relasjonelle siden av unge menneskers religiøsitet er viktig. Dette bør ha implikasjoner for hvordan framtidige survey-undersøkelser på ungdom og religion utformes.

Den kirkelige ungdommens holdninger har sammenfall med rådende verdikonsensus. Det vil si at oppslutningen om sosiale og etiske verdier er høy, og oppslutningen om trosutsagn er preget av fokus på individuell frihet. I sum bekrefter dette bildet om at religiøs ungdom er godt integrert i voksenverdenen. Setter vi ungdommens relasjonsfokus i sammenheng med det vi vet om voksenstyring og voksentetthet i kirkelig ungdomsarbeid, kan dette tolkes dithen at deltakelse på religiøse arenaer gir seg utslag i et relasjonelt forsprang. Sosiale ressurser kan gjelde voksenkontakt, men også samhandling med jevnaldrende. TEK-surveyen bekrefter dermed sammenhengen mellom religiøst engasjement og relasjonelle ressurser, som King og Furrow understreker, og forklarer at ungdom ikke bare er aktive i kirken, men også på frivillige fritidsarenaer utenfor kirken, og at de har større grad av lederoppgaver enn ungdom som ikke er aktive i kirken etter konfirmasjon.

LITTERATUR

- Breilid, N. (2007): *Ungdom og læringserfaringer. En survey-studie av ungdomslæringserfaringer på ulike arenaer*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Botvar, P. K., P. Repstad, O. Aaagedal (2010). Regionaliseringen av norsk kultur. I Pål Ketil Botvar & Ullas Schmidt (red.) *Religion i dagens Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bronk, K. C. (2012). A Grounded Theory of the Development of Noble Youth Purpose. *Journal of Adolescent Research* 27(1) 78 – 109.
- Erikson, E. (1959). Identity and the life cycle. *Psychological Issues*, 1: 1 – 171.
- Good, M. og Willoughby, T. (2007). The Identity Formation Experiences of Church-Attending Rural Adolescents. *Journal of Adolescent Research* (22)4: 387 – 412.
- Holberg, S. E. & Å. Brottveit (2014). *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2014*. Oslo: KIFO.
- Hoppers, W. (2006). *Non-formal education and basic education reform. A conceptual review*. Paris: International Institute for Educational Planning. <http://www.unesco.org/iiep/PDF/pubs/K16.pdf> (lest 18.11.2014)
- Høeg, I. M (2010). Motivation and Experiences of the Confirmands. I *Confirmation Work in Europe: Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study from Seven Countries*. F. Schweitzer, W. Ilg og H. Simojoki (Eds), 235-243. Germany: Gütersloher Verlagshaus.
- Høeg I. M. (2012). Fellesskap og kulturell tilhørighet. Kristen identitet hos ungdom i Den norske kirke. *Prismet* 4: 199 – 217.
- Høeg, I. M. (2009). Konfirmasjonstiden har vært bra – jeg har fått litt mer kunnskap og har hatt det fint sammen med andre konfirmanter. I *Samfunnet i gudstjenesten*. Sig Lægdene (red.), 221-237. Tromsø: KUN.
- Kirkelig utdanningscenter i nord. (Praktisk kirkelig årbok)
- Krupka, B. (2012). Tro som sosialt eksperiment. Sosial læring i kirkelig ungdomsarbeid. *Prismet* 4: 219 – 232.
- Jacobsen, R. (1994): *Seierherrene*. Oslo. Cappelen
- King, Pamela Ebstye, Clardy, Casey E., Ramos, Jenel Sánchez (2014). Adolescent Spiritual Exemplars. Exploring Spirituality in the Lives of Diverse Youth *Journal of Adolescent Research*, 29(2): 186 – 212.
- King, Pamela Ebstye, Furrow, James L. (2004). Religion as a Resource for Positive Youth Development: Religion, Social Capital, and Moral Outcomes. *Developmental Psychology* (40)5: 703–713.
- Layton, E., D. C. Dollahite & S. A. Hardy (2011). Anchors of Religious Commitment in Adolescents. *Journal of Adolescents Research* 26 (3): 381-413.
- Lerner, R. M., Roeser, R. W., & Phelps, E. (Eds.) (2008). *Positive youth development and spirituality: From theory to research*. West Conshohocken, PA: Templeton Press.
- Ludvigsen, S., A. Lund, I. Rasmussen, R. Säljö, (2011). *Learning Across Sites. New tools, infrastructures and practices*. New York: Routledge.
- Norsk kulturskoleråd (2012). *Høring 13.02.2012 St meld 10 (2011 – 2012) Kultur, inkludering og deltaking*.
- Pedersen, W. (2012). Guds grep. Kristendom, sex og samliv. Tidsskrift for samfunnsforskning, 53(3):295–316.
- Sinha, J. W., Cnaan, R. A., og Gelles, R. J. (2007): Adolescent risk behaviors and religion. Findings from a national study. *Journal of Adolescence* 30: 231-249.
- Steinberg, L. D. (2010). *Adolescence*. New York: McGraw Hill

- Trysnes, Irene 2010. *Å campe med Gud. En studie av kristne sommerstevner på Sørlandet*. Avhandling for graden ph.d. Oslo: Det teologiske fakultet. Universitet i Oslo.
- Trysnes, Irene 2013. Update.God.com. Estetiske uttrykk i kristne ungdomsmiljøer. I Pål Repstad & Irene Trysnes (red.) *Fra forsakelse til feelgood. Musikk, sang og dans i religiøst liv*. Oslo: Cappelen Damm.
- Ødegård, G. (2008). Troløs ungdom. Endringer i ungdoms deltakelse i frivillige organisasjoner fra 1992–2002. I *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Strandbu, Å. og T. Øia (red.), 141–158. Oslo: Cappelen
- Øia, Tormod (2003). *Generasjonskløften som ble borte. Ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen
- Øia, T. og H. Fauske (2010). *Oppvekst i Norge* (2. utgave). Oslo: Abstrakt.
- Aars, Jacob, Åsta Dyrnes Nordø, Dag Wollebæk og Dag Arne Christensen (2011). *Ung frivillighet i Norge. Endringer og kontinuitet i unges frivillige engasjement*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Nettreferanser:

- <http://www.fordelingsutvalget.no/Statistikk/> [lastet ned 21. mars 2013]
- <https://www.ssb.no/statistikbanken/selectvarval/saveelections.asp> [lastet ned 26. mars 2014]
- <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/kargrs/aar> [lastet ned 23. april 2014]